

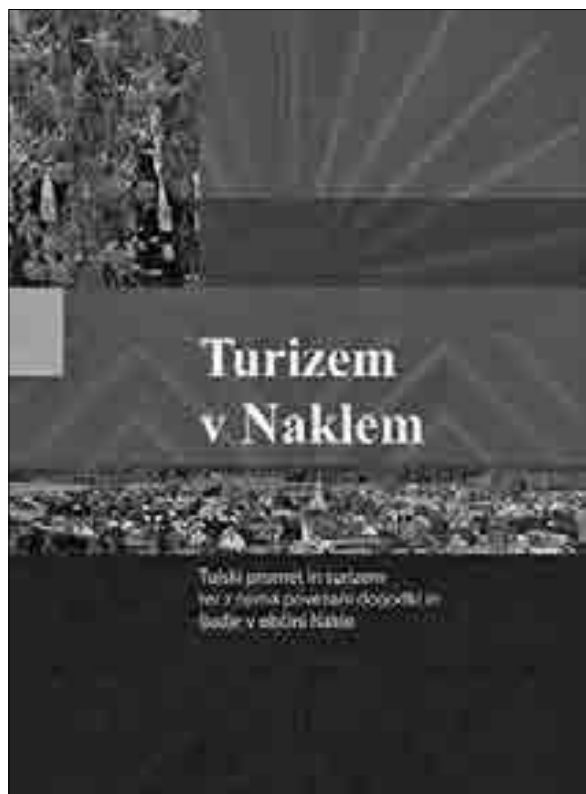
Ocene in poročila

Damijan Janežič, Drago Papler: Turizem v Naklem, tujski promet in turizem ter z njima povezani dogodki in ljudje v občini Naklo. Naklo: Turistično društvo, 2013, 215 strani.

Le nekaj dni pred 13. novembrom 2013, ko so v občini Naklo obeležili petdesetletnico ustanovitve Turističnega društva, je bila svečana predstavitev knjige, ki s prispevki in številnimi fotografijami ter kopijami dokumentov ponazarja bogato turistično dejavnost v nekdanji krajevni skupnosti in sedanji občini. Pobudnika in glavna pisca prispevkov za knjigo, ki jo je izdalo in založilo tamkajšnje turistično društvo, sta bila domačina mag. Drago Papler in zlasti neumorni Damijan Janežič. Oba sta avtorja ali vsaj pobudnika kar številnih nakljanskih etnografskih, umetnostno-zgodovinskih in zgodovinskih publikacij.

Uvodni del knjige z naslovom Turistično društvo Naklo skozi čas, ki ga je napisal Damijan Janežič, nas seznanja z osnovnimi dejstvi njegove petdesetletne zgodovine. O ustanovitvi so začeli razmišljati v začetku šestdesetih let 20. stoletja, ko so se za tujce začele odpirati tedanje jugoslovanske meje. Preko mejnih prehodov Korensko sedlo in Ljubelj je tuje turiste glavna gorenjska cesta vodila tudi skozi Naklo. Zaposleni na Krajevni skupnosti in Kmetijski zadruzi Naklo so po dveh letih priprav, 13. novembra 1963, v domačem zadrudnem domu sklicali prebivalce Naklega in bližnjih Dupelj na ustanovni občni zbor Turističnega društva Naklo. Poudarili so, da je društvo »... ustanovljeno za namen posredovanja informacij ... za zasebne sobe, menjalnice denarja, prodaje spominkov in razglednic, prodaje tobačnih izdelkov, prodaje alkoholnih in brezalkoholnih pijač, lučk, sladoleda in smetane ...« Prva turistična poslovalnica je bila nameščena v pisarni tovarne tehtnice na tamkajšnji železniški postaji, prvi receptorji društva pa so turiste pričakovali kar na avtobusni postaji pred že tedaj dobro poznano gostilno Marinšek, poleg katere so čez nekaj let postavili montažni objekt turistične poslovalnice. V naslednjih letih so odprli začasen avtokamp, pomagali organizirati turistični pododbor v sosednjih Dupljah in sodelovali v tekmovalstvu Turistične zveze Slovenije za najbolj urejen kraj. Proti koncu sedemdesetih let so ustanovili turistični podmladek, katerega člani so kot vodiči vodili turiste k ponudnikom turističnih sob. Ker je bilo največ turistov, ki so se ustavljali v Naklem, z nem-

škega govornega območja, so ponudniki turističnih sob obiskovali tečaje nemškega jezika. V ponudbo so začeli vključevati zajtrke in polpenzione. Leta 1980 so našli že blizu 8.000 turistov, ki so prenočevali v Naklem. Prvič v zgodovini društva je društvena recepcija poslovala pozitivno. Proti koncu osemdesetih let je pri 17 ponudnikih turističnih sob v 120 posteljah prenočevalo okoli 17.000 tujcev. Med njimi je bilo veliko delavcev, ki so gradili gorenjsko avtocesto, objekte trgovskega podjetja Merkur in transformatorske postaje na Okroglem. Povpraševanje po prenočitvah je bilo celo tako veliko, da so številne prosilce morali napotiti v druga turistična središča. Število tujih obiskovalcev se je drastično zmanjšalo v začetku devetdesetih let, saj je leta 1991 zaradi jugoslovanske krize in osamosvojitvenih vojn v Sloveniji in na Hrvaškem Naklo obiskalo samo 84 tujih turistov. Bilo pa je tudi okoli 1.500 slovenskih gostov in gostov iz drugih delov nekdanje Jugoslavije, pretežno delavcev in beguncev. Poslej najvažnejša turistična dejavnost v kraju ni bilo več posredovanje turističnih sob. Tu-

ristično društvo se je začelo intenzivno ukvarjati z etnološkimi, kulturnimi in zabavnimi prireditvami (obujanje starih, zlasti kmečkih običajev kraja, kresovanja, pustovanja, pirhariade z razstavami velikonočnih dobrot, razstave domačih likovnikov, pevski večeri, ocenjevanje urejenosti hiš in kmetij, pripravili so več jezične prospekte Naklega itd.). Postavili so tudi svojo spletno stran. V okviru Turističnega društva je bila ustanovljena Sekcija zgodovinarjev ljubiteljev, ki je sodelovala pri pripravi publikacij, predavanj in razstav o zgodovini kraja. Konec oktobra 2003 so na Poličarjevi domačiji v bližnjem naselju Polica odprli zasebni muzej mlinskih kamnov, ki je edini tovrstni muzej v Sloveniji in ob tej priložnosti zbrali precej kamnoseškega orodja, dokumentov in fotografij. Izdali so še manjšo publikacijo o izdelavi mlinskih kamnov in izdelkov iz konglomerata, ki jo je napisala Mira Črnilec, hči zadnjega kamnoseka. Sekcija zgodovinarjev je bila zelo aktivna tudi ob praznovanju 250-letnice pozidave nakelske župnijske cerkve.

Uvodnemu pregledu petdesetletne dejavnosti in preglednici predsednikov, podpredsednikov, tajnikov in receptorjev društva, ki jo je pripravil mag. Drago Papler, sledi obsežna, skoraj 100 strani dolga Kronika Turističnega društva Naklo, 1963–2013, ki jo je napisal Damijan Janežič in predstavlja osrednji del publikacije. Kronološki pregled, ki je opremljen z dokaj obsežnim seznamom literature in virov ter s številnimi fotografijami in reprodukcijami dokumentov, bralce seznanja z dogodki, ki so se pod okriljem društva zgodili po posameznih letih. Pregled je dobro dopolnilo uvodnega zapisa istega avtorja. Ob seznanjanju s turistično dejavnostjo v kraju se srečujemo tudi z njegovim zgodovinskim razvojem. Izvemo, da se je v sedemdesetih letih med Nakljanci pojavil strah, da bo naselje postalo skladiščna cona Kranja, saj se je začel uresničevati načrt Občine Kranj, v okviru katere je bilo tedaj tudi naselje Naklo, da se »... kranjski industrijski bazen začenja usmerjati proti Naklemu ...« V naselju je že delovala asfaltna baza, vanj se je širila Veletrgovina Merkur, načrtovana so bila velika skladišča Veletrgovine Živila Kranj, v neposredni bližini se je pripravljala izgradnja gorenjske avtoceste in največje transformatorske postaje na Gorenjskem itd. Nekaj let kasneje se je Turistično društvo s prošnjami in dopisi obrnilo na različna podjetja pa tudi na Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije, da se v občini ne bi naselili ekološko sporni podjetji Dinos in Surovina. Zaradi nasprotovanja gradnji sežigalnice v bližnjem naselju Polica je med Občino Naklo in turističnim društvom prišlo celo do spora. Turistično društvo je že začelo z aktivnostmi za referendum proti sežigalnici.

V začetku devetdesetih let je Krajevna skupnost Naklo sprejemala pobude za preimenovanja krajevnih ulic. Ena naj bi se preimenovala v Turistično ulico, kar se je tudi zgodilo. Sredi devetdesetih let so v okviru društva praznovali 750-letnico prve omembe

vasi in 725-letnico prve omembe župnije Naklo. V glavnem pa se je društvo vse od devetdesetih let 20. stoletja intenzivno ukvarjalo s šegami in navadami, pa tudi predstavitvijo lokalne kulinarike (npr. kranjska – nakljanska sladka klobasa krompirjevka, »pohane šnite«, kuhanje pastirske kaše, itd.). Člani društva so bili zelo prizadevni v natečaju izbiranja najbolj izvirnega krajevnega turističnega spominka, ne smemo prezreti dejavnosti turističnega podmladka, ki deluje v okviru Osnovne šole Naklo in ga vodijo prizadevne učiteljice in profesorice zgodovine in geografije. Med drugim so skupaj s turističnim krožkom Osnovne šole Križe pri Trziču izdelali kolesarski zemljevid. Pod naslovom Kolesarske poti Naklo–Trzič sta ga občini izdali leta 2009.

V letih 2003 in 2004 je Občina Naklo zgradila nov gostinsko turistični objekt, v katerem je dobil prostore tudi domači Turistično informativni center (TIC), ki ga je, čeprav formalno še vedno ni ustanovljen, zaradi prevelikih stroškov za občino v zakup prevzela Turistična agencija Integral Trzič. Leta 2007 so v občini dobili prve izšolane in izprašane lokalne turistične vodiče. Istega leta se je sekcija zgodovinarjev in članov društva z razstavo, zgibanko in obiskom Trsta spomnila 200-letnice rojstva v Naklem rojenega dr. Jerneja Legata, od konca leta 1846, pa do smrti februarja 1875, tržaško-koprskega škofa. Leto 2008 je bilo namenjeno praznovanju stoletnici odprtja železniške proge Kranj–Trzič, ki je imela velik pomen za razvoj Nakla. Vrstile so se prireditve, razstave, pripravili so knjigo z naslovom *Železnica skozi Naklo*, v bližini nekdanje železniške postaje so kot muzejski eksponat predstavili parno lokomotivo, ki je vozila na tej progi, Pošta Slovenije je izdala posebno znamko in priložnostni poštni žig. Iz Ljubljane je preko Kranja v Naklo pripeljal muzejski potniški vlak z okrog 200 gosti. Vse prireditve je Turistično društvo organiziralo v sodelovanju z Občino ter Konjeniškim društvom Naklo. Naslednje leto se je sekcija zgodovinarjev posvetila obletnicam Sokolov in Orlov v kraju, pripravili so in z občino izdali obsežno publikacijo naslovom *Na kalu, Zbornik občine Naklo*, zaradi rodoslovja so se ukvarjali tudi s cerkvenimi matičnimi knjigami. Leta 2011 je društvo dobilo nov logotip ter pripravilo svojo spletno stran z bogatimi turističnimi informacijami. V naselju Podbrezje je bilo ustanovljeno Gorenjsko ekološko turistično društvo Matijovc. Zadnja leta je dejavnost društva namenjena predvsem etnološkim in potopisnim predavanjem ter urejanju gozda Udenboršt. Potekale pa so tudi že prireditve v počastitev zlatega jubileja društva. Za svoja prizadevanja so društvo in njegovi člani prejeli številna lokalna, regionalna in državna priznanja. Ob petdeset letnici delovanja je Turistična zveza Slovenije 5. oktobra 2013 Turističnemu društvu Naklo na 43. srečanju gorenjskih turističnih delavcev, ki je potekalo v Naklem, podelila Pismo priznanja z zlatim znakom.

Kot dodatek k osrednjemu prispevku v zborniku sledijo kratki življenjepisi in sezname predsednikov, podpredsednikov, tajnikov, honorarno zaposlenih receptorjev, članov nagrajencev Turistične zveze Slovenije in častnih članov Turističnega društva Naklo.

Sledi poglavje, ki nosi naslov Razglednice Naklega. Turistično društvo Naklo je v ustanovnih pravilih imelo zapisano tudi založitev, izdajanje in prodajo razglednic domačega kraja. V knjigi so predstavljene prve tri črno bele razglednice Naklega, prva iz okoli leta 1965 in dve posneti predvidoma leta 1966, sledita reprodukciji dveh barvnih razglednic kraja iz okoli leta 1968 in srede sedemdesetih let, nato še barvni razglednici iz leta 1988 ter 2008 ter zadnje štiri, ki so izšle leta 2013, ob zlatem jubileju turističnega društva, dve z motivi Naklega, ter po ena z motivi Dupelj in Podbrezj.

Damijan Janežič predstavi tudi delovanje Sekcije zgodovinarjev ljubiteljev, kot se je leta 2010 preimenovala dotedanja Sekcija zgodovinarjev in muzealcev, ki je bila pri turističnem društvu ustanovljena konec marca 2004. Navedeni so člani sekcije ter publikacije, ki jih je pripravila sama ali pa je pri njih sodelovala. Zelo aktivna je bila pri postavitvi spletne strani domačega turističnega društva.

V poglavju, ki ga je pripravil mag. Drago Papler s sodelavci, je zanimivo branje, pod skupnim naslovom Spomini turističnih delavcev. Beremo spomine o ustanovitvi društva, o začetkih oddajanja turističnih sob, o vaških turističnih piknikih, o vaški veselici in ansamblu citrarja Mihe Dolžana in pevskem kvintetu Gorenjci, o otrocih, turističnih vodičih na kolesih, ki so turiste vodili do lastnikov turističnih sob, o turističnem filmu o Naklem, o prenočevanju tujih turistov v gostilni Blažešnik na Bistrici, o gradnji društvenih prostorov oziroma društveni recepciji in vzporednem bifeju, pa o tečajih nemščine, o pobiranju društvene članarine, o živahnem delovanju turističnega podmladka, ki je nastal leta 1978 in sprva ni deloval v okviru osnovne šole, o turističnih in potopisnih predavanjih, o veleslalomu članov turističnih društev z območja tedanje občine Kranj, o receptorski službi tudi zunaj glavne turistične sezone, o dnevih Nakljancev (na enem od njih, 11. septembra 1993, so izrazili željo, da Naklo postane občina), pa o v devetdesetih letih popularnih karaokah, o delu ene od predsednic društva Mare Črnilec, o zasebnem posredovanju turističnih sob, o župniku Janezu Filipiču, po katerem so poimenovali dom krajanov in o televizijski oddaji ob 43. srečanju turističnih delavcev Gorenjske, ki je ob petdeset letnici društva potekalo v Naklem.

Eno od poglavij, ki so ga napisali Damijan Janežič, Janez Markič in mag. Drago Papler, ima naslov Turizem je njihov kruh in življenje. Predstavljene so nakljanske turistične domačije. Največ je napisanega o najbolj znani gostilni in mesariji Marinšek, katere začetek seže v leto 1901, ko je Lovrenc Marinšek iz

Strahinja pri Naklem kupil Kovačevo kajžo in gostilno. Marinški so se poleg gostinstva ukvarjali tudi z mesarstvom, poznani so bili po izdelovanju odličnih kranjskih klobas. Pred drugo svetovno vojno so ob novi gorenjski cesti zgradili novo gostilno, ki so jo v šestdesetih letih zaradi povečanega števila tujih, zlasti avstrijskih turistov, ki so prihajali z avtobusi, morali še prizidati. Prav Marinškova gostilna je bila edina domačija, ki je v Naklem do ustanovitve Turističnega društva leta 1963 imela tujske sobe. V Marinškov okvir spadata še Kavarna Poni in Gostišče klub Kovač. S kratkimi zgodovinskimi pregledi so opisane še Sobe Markič ter Sobe Papler, Turistična kmetija in Kamp Trnovec v Dupljah ter Gostilna in sobe Potočnik V Bistrici pri Naklem.

Damijan Janežič je napisal tudi članek, ki nas seznanja s tovarništvom, prevozništvom, romarskimi božjimi potmi, kasnejšim železniškim ter motornim prometom ter vplivom na življenje domačinov. Predstavljene so številne nakljanske in okoliške furmanske in kasnejše letoviške gostilne. Skozi Naklo so potovale tudi vojske in številne pomembne osebnosti od cesarjev, kraljev, prestolonaslednikov, cerkvenih dostojanstvenikov, do predsednika Tita, japonskega prestolonaslednika in njegove žene, nekaj let kasneje tudi njune hčere itd.

Zadnje poglavje je napisal mag. Drago Papler. V prispevku z naslovom Turizem je spodbudil razvoj Nakla in spremenil zavest ljudi je povzel glavna dejstva v turističnem razvoju Naklega z okolico ter jih opremil s statistiko in preglednicami.

Čisto na koncu sta predstavljena še glavna pisca knjige, Damijan Janežič in mag. Drago Papler.

Knjiga *Turizem v Naklem*, v kateri najdemo tudi zelo veliko domačih imen kmetij in domačij, je zanimiva zlasti za lokalno prebivalstvo. Hkrati pa je dokaz, da je mogoče z zagnanostjo in predanostjo posameznikov pripraviti in izdati z dokumenti, fotografijami in pričevanji bogato opremljeno publikacijo.

Janez Kopač

Dražen Vlahov: Matica krštenih župe Lindar (1591.–1667.). Glagoljski zapisi od 1591. do 1648. Posebna izdanja Državnog arhiva u Pazinu, Svezak 26. Glagoljski rukopisi 10. Pazin: Državni arhiv u Pazinu, 2012, 547 strani.

Komentirane objave s transliteracijami starih arhivskih rokopisov so vredne pozornosti zgodovinarjev, saj postane po njihovi zaslugi zapis dostopen tudi tistim raziskovalcem, ki niso večji razbiranja starih pisav. Hkrati spodbujajo in odpirajo možnosti razi-